

Od redaktorki

W kręgu badań jakościowych – perspektywa młodych badaczy na przykładzie wybranych problemów, zagadnień i obszarów badawczych

Milena Trojanowska
Uniwersytet Łódzki

<https://doi.org/10.18778/1733-8069.18.3.01>

Słowa kluczowe: młodzi badacze, obszary zainteresowań, perspektywa jakościowa

Abstrakt: Artykuł stanowi wprowadzenie do tomu poświęconego zainteresowaniom młodych badaczy socjologii. W pierwszej części tekstu podjęta została próba zdefiniowania, kim są „młodzi badacze”. Następnie przedstawione zostały tematy podejmowane w badaniach przez przedstawicieli tej grupy. Zawarte w numerze artykuły poświęcone są zagadnieniom z obszaru badań nad niepełnosprawnością w ujęciu kulturowym i społecznym, refleksji metodologicznej nad zmianą technik badawczych w odpowiedzi na sytuację pandemii COVID-19, politykom narkotykowym, nietypowym nazwiskom. Klamrą łączącą wszystkie teksty jest perspektywa jakościowa reprezentowana przez młodych badaczy.

Milena Trojanowska

Socjolożka, doktorantka w Szkole Doktorskiej Nauk Społecznych Uniwersytetu Łódzkiego. Zajmuje się badaniami w obszarze *disability studies*. Działaczka organizacji pozarządowych, zaangażowana w projekty społeczne, m.in. na rzecz szerzenia wiedzy o dostępności usług ginekologicznych dla kobiet z niepełnosprawnościami. Członkini Polskiego Towarzystwa Socjologicznego i współzałożycielka nieformalnej grupy badawczej Młodzi Badacze Niepełnosprawności.
e-mail: milena.trojanowska@edu.uni.lodz.pl

© by the author, licensee University of Lodz, Poland
This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license
CC-BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

W roku 2020 przy Sekcji Socjologii Niepełnosprawności powstała grupa Młodych Badaczy Niepełnosprawności. Wówczas zastanawiałam się, co to znaczy „młody”? Czy istnieje kwantyfikowalna granica młodości, czy należy przyjąć, że to kwestia autoidentyfikacji? Pisząc wstęp do tomu „Przeglądu Socjologii Jakościowej”, postanowiłam określić jeszcze inną granicę: kontekst. Z punktu widzenia konstruktywistów istotną kwestią dla tworzenia wiedzy jest kontekst – kontekst odkrycia, kontekst zjawiska (Konecki 2010; Charmaz 2017). Za kontekst uznać można także wiedzę i doświadczenie badacza, który jest aktywnym uczestnikiem procesu konstruowania danych badawczych i przetwarzania ich w procesie analizy. Z tej perspektywy młoda osoba to ta, która jest na początku pewnej drogi, zdobywa pierwsze doświadczenia w realizowaniu określonych zadań.

Specyficzny kontekst towarzyszy badaczom i badaczkom rozpoczynającym profesjonalną karierę naukową: uczestnikom i uczestniczkom szkół doktorskich, doktorantom i doktorantkom, osobom, które niedawno uzyskały tytuł naukowy doktora. Swoje badania realizowali oni w określonym kontekście historyczno-społecznym – sytuacji niepewności związanej z pojawieniem się pandemii COVID-19, która została ogłoszona przez Światową Organizację Zdrowia w marcu 2020 roku (patrz Ochocka, Trojanowska 2021). Funkcjonują w świecie nieustannych zmian i płynnej rzeczywistości (patrz Bauman 2006). Kontekst ten wpłynął na ograniczenie wachlarza technik badawczych, które mogli wykorzystywać w swoich badaniach. Dla niektórych z nich zmienna sytuacja determinowała konieczność przerwania trwających badań. Czasami byli oni stawiani przed wyborem wstrzymania procesu badań lub zmiany wybranych technik badawczych. Echa wydarzeń globalnych można odnaleźć w proponowanych tekstach.

Młodzi badacze uważnie przyglądają się otaczającej ich rzeczywistości, skupiając się na tych wydarzeniach, których znaczenie społeczne uznają za istotne lub których mogą doświadczyć osobiście. Młodzi badacze nie boją się też stawiać pytań o badania prowadzone z grupami społecznymi, które do tej pory były pomijane w badaniach społecznych. Wnikliwie śledzą również bliską rzeczywistość, skupiając uwagę na analizie elementów społecznych towarzyszących codziennemu życiu społecznemu.

Klamrą dla tematyki prezentowanego tomu jest – poza „młodością” – jakościowa perspektywa badań, której nierzadko towarzyszy krytyczne podejście analityczne. Młodzi badacze odwołują się do założeń interpretatywnej socjologii jakościowej, próbując zgłębiać właściwości badanych zjawisk. Zaproponowane teksty podejmują zróżnicowaną tematykę i poświęcone są różnym kwestiom, począwszy od metodologii badań społecznych, polityk narkotykowych, a na nietypowych nazwiskach skończywszy. Wśród nich szczególnie mocno przebija się jednak problematyka niepełnosprawności, odnosząca się do doświadczeń rodziców dzieci z niepełnosprawnością, osób głuchoniewidomych czy osób z niepełnosprawnością wzroku.

Tom otwiera tekst Jowity Radzińskiej *Między elastycznością a spójnością – wykorzystanie metod asynchronicznych w jakościowym badaniu podłużnym realizowanym w trakcie pandemii COVID-19*. Autorka, odwołując się do własnych doświadczeń badawczych, dokonuje analizy przeprowadzonego procesu badawczego i przedstawia wnioski z wykorzystania techniki asynchronicznej w kontekście metodologicznym oraz etycznym. Istotnym kontekstem analizy jest sytuacja pandemii COVID-19, która dla badaczy terenowych wiązała się z brakiem możliwości realizowania badań z wykorzystaniem niektórych technik, na przykład wywiadów prowadzonych twarzą w twarz.

Temat polityk narkotykowych realizowanych w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej poruszany jest w tekście Marii Plucińskiej *Narracje na temat polityki narkotykowej w amerykańskim dyskursie parlamentarnym*. Wykorzystując technikę analizy narracyjnej stenogramów z procedowania dwóch ustaw: Anti-Drug Abuse Act z 1986 oraz poprawki dekryminalizującej marihuanę z 2020 roku, autorka prezentuje proces zmian w podejściu do polityk narkotykowych w tym kraju.

Trzeci tekst, autorstwa Aleksandry Płaczek, porusza tematykę nietypowych nazwisk i ich wpływu na kształtowanie się tożsamości jednostki. W artykule zatytułowanym *Wpływ nietypowych nazwisk na kształtowanie się tożsamości i obrazu siebie w procesie socjalizacji* opisane są wyniki analizy wywiadów swobodnych przeprowadzonych z osobami, których nazwiska zostały utworzone od słów oznaczających w języku polskim między innymi rośliny czy zwierzęta. Autorka analizuje społeczny wpływ noszenia takich nazwisk oraz przedstawia strategię działań w obliczu negatywnych konsekwencji oddziaływania społecznego.

Angelika Greniuk, Marta Sałkowska i Elżbieta Zakrzewska-Manterys w tekście *Protests of Parents of Persons with Disabilities in Poland: The Results of a Qualitative Study Among the Participants and Supporters* przedstawiają opis i wyniki analizy protestów, do których doszło w gmachu Sejmu RP w 2018 roku. Ich organizatorami i uczestnikami byli rodzice, opiekunowie, osoby z niepełnosprawnościami i ich sympatycy. Autorki, dokonując analizy tamtych wydarzeń na dwóch poziomach: mikro i mezo, rekonstruują znaczenie protestów i lokują je na mapie innych działań realizowanych przez grupy formalne i nieformalne w celu poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami.

Piąty tekst, autorstwa Tomasza Kasprzaka, pt. *Wyzwania i trudności w prowadzeniu badań z osobami głuchoniewidomymi*, przedstawia argumenty za włączeniem osób głuchoniewidomych do obszaru zainteresowań badaczy społecznych. W publikacji opisane zostały doświadczenia autora związane z realizacją badania z udziałem tej grupy społecznej. Ostatnim elementem tekstu jest analiza korzyści z zastosowania paradygmatu interpretatywnego przy realizacji badań odnoszących się do osób głuchoniewidomych.

Szósty tekst, którego autorką jest Monika Dubiel, odwołuje się do badań z obszaru *disability studies* i lokuje je w kontekście innym niż anglosaski – w kręgu kultury latynoamerykańskiej. W artykule zatytułowanym *The Blind Side of Art: Visual Impairment as a Resource in the Work of Mexican Artists* autorka proponuje podejście *disability pride* i przedstawia wyniki analizy kreatywnego potencjału, jaki pojawia się wraz z niepełnosprawnością wzroku. Materiał badawczy zbierany był przez autorkę w trakcie badań terenowych w latach 2020 i 2022.

Ostatni tekst to recenzja książki Agnieszki Wołowicz *Paradygmat zignorowany. Macierzyństwo kobiet z niepełnosprawnością intelektualną* (2021). Problematyka ciąży i macierzyństwa kobiet z niepełnosprawnościami intelektualnymi nieczęsto pojawia się w literaturze naukowej. Tym bardziej interesująca wydaje się prezentowana książka, charakteryzująca się intersekcyjnym podejściem badawczym i proczłowieczą postawą badaczki.

Zaproponowana kolejność tekstów odpowiada podziałowi na teksty nawiązujące do obszaru badań o niepełnosprawności oraz te wykraczające poza tę tematykę, wszystkie jednak łączy próba

poszukiwania nowych obszarów badawczych lub nowych perspektyw spojrzenia na znane naukom społecznym zagadnienia. W części artykułów znajdziemy bezpośrednie odwołania do historii współczesnej (pandemia COVID-19, protesty w gmachu Sejmu RP w roku 2018), co wskazuje na uważność w obserwowaniu przez młodych badaczy otaczającej ich rzeczywistości. Współczesny świat jest dla nich źródłem nie tylko inspiracji badawczych, ale również przyczynkiem do krytycznego namysłu nad sposobem jego funkcjonowania. Zmiany w politykach narkotykowych, niedostrzeganie niektórych grup społecznych, funkcjonowanie w świecie VUCA (patrz Mikołajczyk-Lerman, Sztobryn-Giercuszek 2022) to tylko niektóre z kontekstów, z którymi przychodzi mierzyć się kolejnym pokoleniom badaczy.

Bibliografia

Bauman Zygmunt (2006) *Płynna nowoczesność*. Kraków: Wydawnictwo Literackie.

Charmaz Kathy (2017) *Teoria ugruntowana. Praktyczny przewodnik po analizie jakościowej*. Przełożyła Barbara Komorowska. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Konecki Krzysztof (2000) *Studia z metodologii badań jakościowych. Teoria ugruntowana*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Mikołajczyk-Lerman Grażyna, Sztobryn-Giercuszkiewicz Joanna (2022) *Wprowadzenie. O świecie VUCA, pandemii i interseksjonalności z niepełnosprawnością* [w:] Grażyna Mikołajczyk-Lerman, Joanna Sztobryn-Giercuszkiewicz, red., *Życie z niepełnosprawnością w świecie VUCA*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 7–14 (<https://doi.org/10.18778/8142-851-4.01>).

Ochocka Jagoda, Trojanowska Milena (2021) *Wpływ sytuacji kryzysowej na wizerunek osób z niepełnosprawnościami – na przykładzie pandemii COVID-19* [w:] Ilona Świątek-Barylska, red., *Jednostka i jej otoczenie w obliczu pandemii COVID-19 – ujęcie interdyscyplinarne*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 105–122.

Wołowicz Agnieszka (2021) *Paradygmat zignorowany. Macierzyństwo kobiet z niepełnosprawnością intelektualną*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego (<https://doi.org/10.31338/uw.9788323550808>).

Cytowanie

Milena Trojanowska (2022) *Od redaktorki. W kręgu badań jakościowych – perspektywa młodych badaczy na przykładzie wybranych problemów, zagadnień i obszarów badawczych*. „Przegląd Socjologii Jakościowej”, t. 18, nr 3, s. 6–9 (<https://doi.org/10.18778/1733-8069.18.3.01>).

In the Field of Qualitative Research – Young Researchers’ Perspective. Examples of Selected Problems, Issues and Research Areas

Abstract: The article is an introduction to the volume concerning young sociology researchers’ areas of interest. The first part of the text attempts to define who “young researchers” are. The second part of the introduction presents the topics covered in research by representatives of the group of young researchers. The texts included in this volume are devoted to issues from the field of disability research in the cultural and social perspectives, to a methodological reflection on changing research techniques in response to the COVID-19 pandemic situation, as well as to drug policies and unusual surnames.

Keywords: young researchers, fields of interest, qualitative perspective